

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PLz. ÚS 5/2015-14

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. novembra 2015 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jany Baricovej, Petra Brňáka, Ľubomíra Dobríka, Ľudmily Gajdošíkovej, Sergeja Kohuta, Milana Lalíka, Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca), Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika podľa § 6 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov vo veci zjednotenia odchylných právnych názorov III. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky vyslovených v nálezoch sp. zn. III. ÚS 162/2011 a sp. zn. III. ÚS 547/2013 a v stanovisku II. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky, ku ktorému došiel pri predbežnom prerokovaní sťažnosti obchodnej spoločnosti 1. FC TATRAN, a. s., Čapajevova 47, Prešov, v konaní vedenom pod sp. zn. II. ÚS 783/2015, prijal toto

s t a n o v i s k o :

Ústavný súd Slovenskej republiky nemá právomoc rozhodovať o sťažnostiach proti postupu alebo rozhodnutiam rozhodcovských súdov.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Všeobecná charakteristika predmetnej sťažnosti

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) bola 16. októbra 2013 doručená sťažnosť obchodnej spoločnosti 1. FC TATRAN, a. s. (ďalej aj „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia jej základného práva na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a základného práva na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozhodcovským rozsudkom Rozhodcovského súdu Slovenského futbalového zväzu Bratislava sp. zn. 19/12 RS z 3. júna 2013, ktorý rozhodol, že sťažovateľka je povinná zaplatiť svojmu bývalému hráčovi dlžnú sumu. Vec sťažovateľky je vedená na ústavnom súde pod sp. zn. II. ÚS 783/2015.

Ústavnému súdu, jeho II. senátu, bolo pridelených niekoľko ďalších podaní, ktoré smerujú proti rozhodcovským súdom, ktoré konali a rozhodovali v režime zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o rozhodcovskom konaní“). Ide o sťažnosti sp. zn. II. ÚS 824/2015 a sp. zn. II. ÚS 782/2015 (porov. bod 19). Ak sťažovateľ označí za odporcu takýto subjekt, tak ako najprvotnejšiu podmienku vo fáze *a limine* je nutné ustáliť, či má ústavný súd právomoc o takejto sťažnosti rozhodnúť.

2. II. senát dospel k právnenému názoru, že nemá právomoc rozhodovať o ústavných sťažnostiach podľa čl. 127 ústavy proti rozhodcovským súdom, pretože ani na základe skutočnosti subsidiarity, resp. že vydá exekvovateľné rozhodnutie, nemožno rozhodcovský súd vnímať ako orgán verejnej moci, pričom tento právny názor je odchylny od právneho názoru vyjadreného už v rozhodnutí niektorého zo senátov, a preto uznesením II. senátu sa navrhuje plénu, aby zjednotilo podľa § 6 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) odchyľne právne názory.

3. Žiaden senát netvrdí, že rozhodcovský súd je orgánom verejnej moci, ale v niektorých rozhodnutiach bol prijatý právny názor, že absencia právneho prostriedku nápravy aktivuje právomoc ústavného súdu, resp. ak vydá takýto súkromný súd exekvovateľné rozhodnutie, je potlačená súkromná povaha súdu, a preto možno preskúmať jeho rozhodnutia akoby bol orgánom moci verejnej. II. senát je presvedčený, že súkromná povaha týchto súdov vylučuje prieskum ich rozhodnutí, pričom táto pozícia nie je formálna, ale funkčná, vychádzajúca zo zmyslu ústavnej sťažnosti a zmyslu rozhodcovských súdov, ich procesnej autonómie. II. senát je presvedčený, že dostatočnú ochranu poskytuje žaloba podľa § 40 zákona o rozhodcovskom konaní, zákon č. 335/2014 Z. z. o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, Exekučný poriadok a v istom zmysle aj iné súkromnoprávne nástroje. (Kde sa v texte uvádza ochrana podľa § 40 zákona o rozhodcovskom konaní, myslí sa tým aj ochrana podľa zákona č. 335/2014 Z. z. o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, pozn.)

4. Ustálenie právomoci je vo všeobecnosti veľmi dôležité z hľadiska del'by moci, a tak ochrany slobody, pretože práve ústavný súd ako ochranca základných práv a slobôd je viazaný ústavou a právom a nie je žiaduce, aby svoj právom vymedzený priestor opúšťal. Moderná spoločnosť je však veľmi komplexná a dochádza v nej často k neostrým hraniciam medzi súkromným a vrchnostenským priestorom. Takýmto neostrým priestorom je aj rozhodcovské konanie, ktoré je v obchodnej praxi, ale aj v praxi športového práva veľmi populárne.

5. Právny názor o prijateľnosti sťažností proti rozhodcovským súdom bol vyslovený v podstate v procesne „najčistejšej“ meritórnej forme rozhodovania – formou nálezu. Nie je preto pochybnosť, že vymedziť sa proti tomuto právnemu názoru je potrebné prostredníctvom § 6 zákona o ústavnom súde. Nominálne označenie čísla senátu nie je relevantné. Dôležitá je prítomnosť rozdielnych právnych názorov, ktorá je v tejto otázke zrejmá (bod 12).

II.

Prehľad doterajšieho rozhodovania senátov ústavného súdu o sťažnostiach proti postupu a rozhodnutiam rozhodcovských súdov

6. V ostatných rokoch mal ústavný súd viacero príležitostí formulovať svoje názory na rozhodcovské konanie a na prieskum rozhodcovských rozsudkov, uznesení a postupov. Vo výraznej väčšine prípadov boli sťažnosti z rôznych dôvodov odmietnuté. Dôvody odmietnutia boli pritom nasledovné:

7. Vo viacerých prípadoch došlo k odmietnutiu z dôvodu *nevyčerpania opravných prostriedkov, resp. iných právnych prostriedkov, a to konkrétne žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku* podľa § 40 zákona o rozhodcovskom konaní alebo v rámci exekučného konania podľa § 45 zákona o rozhodcovskom konaní. Ústavný súd pritom v mnohých rozhodnutiach v odôvodnení špecifikoval, ktorým písmenom § 40 ods. 1 zákona o rozhodcovskom konaní by žalobu o zrušenie rozhodcovského rozsudku bolo pravdepodobne možné odôvodniť (uznesenia IV. ÚS 115/2013 z 28. februára 2013, IV. ÚS 149/2013 z 8. marca 2013, I. ÚS 104/2014 z 5. marca 2014, III. ÚS 36/2014 z 21. januára 2014, III. ÚS 39/2014 z 21. januára 2014, IV. ÚS 39/2012 z 27. januára 2012, I. ÚS 222/09 zo 17. augusta 2009, I. ÚS 121/03 z 18. júna 2003).

8. V iných prípadoch bola sťažnosť odmietnutá, pretože sťažovateľ *podal zároveň žalobu o zrušenie rozhodcovského rozsudku* a o tejto žalobe ešte nebolo rozhodnuté (uznesenia III. ÚS 276/2013 z 2. júla 2013, IV. ÚS 394/2012 z 15. augusta 2012, III. ÚS 444/2012 z 12. septembra 2012, IV. ÚS 406/09 z 10. decembra 2009).

9. Viacero sťažností bolo odmietnutých z dôvodu, že *nesmerovali proti meritórnym rozhodnutiam rozhodcovských súdov, ale „len“ proti postupu alebo procesným rozhodnutiam a namietané nedostatky mohli byť napravené v režime zákona o rozhodcovskom konaní*. III. senát ústavného súdu odmietol sťažnosť proti uzneseniu rozhodcovského súdu, ktorým bola sťažovateľovi uložená poplatková povinnosť za námietku zaujatosti rozhodcu a poplatková povinnosť za námietku zaujatosti súdu. Dôvodil pritom, že nejde o rozhodnutie vo veci samej a vzhľadom na tvrdené skutočnosti – zaujatosť rozhodcovského súdu a rozhodcu – bude mať sťažovateľ proti prípadnému meritórnemu

rozhodcovskému rozsudku k dispozícii účinný opravný prostriedok nápravy, a to žalobu o zrušenie rozhodcovského rozsudku minimálne podľa § 40 ods. 1 písm. f) zákona o rozhodcovskom konaní (uznesenie III. ÚS 220/2014 z 25. marca 2014, podobne aj uznesenie III. ÚS 322/2014 z 13. mája 2014). Nie nepodobne boli odmietnuté sťažnosti proti nemeritórnym rozhodnutiam rozhodcovských súdov, pretože nevznikla prekážka *res iudicata*, pričom ústavný súd uviedol aj argument, že rozhodcovské konanie nadobúda verejnoprávny rozmer až momentom meritórneho rozhodnutia rozhodcovského súdu – rozsudku, keď právny poriadok Slovenskej republiky rozhodcovskému rozsudku pripisuje vlastnosť vykonateľnosti a zároveň je aj exekučným titulom. Do tohto okamihu je toto konanie vo sfére rozhodcovského súdu a má charakter súkromnoprávneho vzťahu (III. ÚS 335/2010 z 21. septembra 2010). Takto boli odmietané aj sťažnosti proti *prieťahom* rozhodcovských súdov (I. ÚS 143/2013, I. ÚS 234/2013, II. ÚS 432/2015).

10. V niektorých prípadoch námietky sťažovateľov *smerovali proti odôvodneniu rozhodcovského rozsudku* a sťažovatelia namietali jeho nedostatočné odôvodnenie alebo nepreskúmateľnosť. Ústavný súd implicitne potvrdil, že sťažnosť proti rozhodcovskému rozsudku v zásade je prípustná, v daných prípadoch však tieto sťažnosti odmietol ako zjavne neodôvodnené na základe preskúmania predmetného odôvodnenia a konštatovania, že je ústavne konformné [uznesenia III. ÚS 49/2014 z 29. januára 2014 (porov. Magál, M., Kasemová, M. Slovak Republic – Current Case Law of the Slovak National Courts regarding Arbitration. In: Czech (& Central European) Yearbook of Arbitration, Vol 5, 2015, s. 657), III. ÚS 95/2010 z 9. marca 2012, III. ÚS 213/2010 z 25. mája 2010, I. ÚS 569/2012 z 28. novembra 2012].

11. V niektorých prípadoch ústavný súd sťažnosti odmietol ako *oneskorene podané* (uznesenia II. ÚS 173/2010 z 30. marca 2010, III. ÚS 41/2010 z 2. februára 2010, III. ÚS 49/2010 z 2. februára 2010).

12. Výnimku z už citovaných odmietnutých sťažností predstavujú dva nálezy III. senátu ústavného súdu, v ktorých sťažnostiam vyhovel a konštatoval porušenie základných práv zo strany príslušných rozhodcovských súdov. Okrem toho je na ďalšie konanie prijatá sťažnosť sp. zn. II. ÚS 155/2015.

13. V náleze sp. zn. III. ÚS 162/2011 z 31. mája 2011 ústavný súd konštatoval porušenie základného práva na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva na pokojné užívanie svojho majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu rozhodcovským rozsudkom. Napadnutý rozhodcovský rozsudok zrušil a vec vrátil rozhodcovskému súdu na ďalšie konanie. Priamo v právnej vete nálezu ústavný súd uviedol, že pokiaľ po skončení jednoinštančného konania pred rozhodcovským súdom nie je žiadna účinná možnosť nápravy prostredníctvom všeobecných súdov, ústavný súd je oprávnený posudzovať zákonnosť a ústavnosť rozhodnutia rozhodcovského súdu (Zbierka nálezov a uznesení ústavného súdu, rozhodnutie č. 40/2011).

14. V náleze sp. zn. III. ÚS 547/2013 z 19. februára 2014 ústavný súd taktiež konštatoval porušenie základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy postupom a rozhodnutím rozhodcovského súdu. Predmetom prieskumu v danej veci bolo už nemeritórne procesné uznesenie, ktorým rozhodcovský súd rozhodol, že v rozhodcovskom konaní (ktoré bolo predtým samostatným uznesením zastavené) žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania, pretože rozhodcovský súd nemá právomoc vo veci rozhodnúť. III. senát v náleze uviedol, že *„práve osobitný zákon o rozhodcovskom konaní vytvoril právnu prípustnosť kontroly súdnej moci nad rozhodcovskými rozsudkami (ale i ostatnými rozhodnutiami všeobecných súdov) v taxatívne vymedzených prípadoch. Ak však po skončení jednoinštančného konania pred rozhodcovským súdom nie je žiadna účinná možnosť nápravy prostredníctvom všeobecných súdov, je namieste, aby do tohto procesu aktívne zasiahol aj ústavný súd.“*. Uvedené rozhodnutie spolu s predchádzajúcim nálezom vychádzali z názoru, že až konečné rozhodnutie rozhodcovského súdu možno za konkrétnych okolností napadnúť ústavnou sťažnosťou. Akcentuje tak nemožnosť inej právnej ochrany, a teda preskúmateľnosť aj nemeritórnych rozhodnutí.

15. Ako vyplýva z už citovaných rozhodnutí, sťažnosti proti postupom a rozhodnutiam rozhodcovských súdov nie sú v rozhodovacej praxi ústavného súdu výnimočné. Možno zhrnúť, že najskôr ústavný súd povedal, že až exekučne vykonateľným

rozsudkom končí rozhodcovské konanie, a tým, že zatiaľ nemožno takéto rozhodnutie (o zastavení) preskúmať ani všeobecným súdom, nemôže tam ingerovať ani ústavný súd (III. ÚS 335/2010). Podobne postupoval ústavný súd voči námietkam priet'ahov (I. ÚS 143/2013, I. ÚS 234/2013). Neskôr vec proti meritórnemu rozsudku prijal s tým, že sťažovateľ nemal iné právne prostriedky (III. ÚS 162/2011), aby napokon prijal vec proti nemeritórnemu rozhodnutiu s tým, že sťažovateľ nemal iné právne prostriedky (III. ÚS 547/2013).

16. Citovanými rozhodnutiami sa ako kľúčová otázka vinie charakter rozhodcovského konania a rozhodcovských súdov a aplikovateľnosť hlavne základných procesných záruk vyplývajúcich z čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru na rozhodcovské konanie. Sťažovatelia sa však snažili namietat' aj porušenie hmotného základného práva na ochranu majetku.

17. Túto otázku považuje II. senát ústavného súdu za otázku zásadného právneho významu, a to tak z hľadiska dogmatického vymedzenia právomocí ústavného súdu vo vzťahu k rozhodcovským súdom, ako aj z hľadiska praktického významu pre relatívne veľký nápad sťažností proti postupom alebo rozhodnutiam rozhodcovských súdov. II. senát taktiež upozorňuje na to, že judikatúra ústavného súdu, podľa ktorej má ústavný súd právomoc rozhodovať o sťažnostiach proti postupom alebo rozhodnutiam rozhodcovských súdov, vyvolala kritické reakcie v odbornej verejnosti (Csach, K. Prieskum rozhodcovských rozsudkov ústavným súdom. In: Právo – obchod – ekonomika. Košice : UPJŠ, 2011, s. 386 - 395, dostupné na internete: https://www.upjs.sk/public/media/1084/Zbornik_23.pdf; Csach, K. Rozhodcovské rozsudky a ústavný súd. Lexforum, 17. augusta 2011, <http://www.lexforum.cz/330>; Magal, M., Gyarfás, J. Slovakia: Court expands power of review, *Global Arbitration Review*, 6, 2011, 6, s. 33 - 34; Gyarfás, J. Constitutional Scrutiny of Arbitral Awards: Odd Precedents in Central Europe, *Journal of International Arbitration* 29, č. 4, 2012, s. 391 - 404). Problematika zamestnáva aj zahraničné ústavné a iné vrcholné súdy, a preto si zasluhuje aj perspektívu ústavnoprávnej komparatistiky (body 37 - 45).

18. II. senát ústavného súdu dospel pri posudzovaní uvedenej sťažnosti k právnemu názoru, že postup a rozhodnutia (a to tak procesné, ako aj meritórne) rozhodcovských súdov nemôžu byť predmetom konania o sťažnosti podľa čl. 127 ústavy. Tento právny názor je odchylný od právnych názorov III. senátu ústavného súdu prezentovaných v dvoch nálezoch, ktorým konštatoval porušenie základných práv rozhodcovskými súdmi, ako aj od právnych názorov prezentovaných inými senátmi v odôvodnení niektorých už citovaných uznesení, aj keď sťažnosti proti postupu alebo rozhodnutiam rozhodcovských súdov nimi boli (z iných dôvodov) odmietnuté. II. senát ústavného súdu preto považuje za žiaduce predložiť otázku sťažností proti postupu alebo rozhodnutiam rozhodcovských súdov plénu ústavného súdu na účely zjednotenia týchto právnych názorov.

III.

Právne názory, ku ktorým dospel II. senát ústavného súdu vo veci sp. zn. II. ÚS 783/2015 (ako aj vo veciach sp. zn. II. ÚS 824/2015 a sp. zn. II. ÚS 782/2015)

19. V súlade s rozvrhom práce ústavného súdu boli II. senátu ústavného súdu pridelené tieto sťažnosti:

- vo veci sp. zn. II. ÚS 783/2015 je sťažovateľom obchodná spoločnosť, futbalový klub 1. FC Tatran, ktorý namieta porušenie práva na spravodlivé súdne konanie a práva na ochranu majetku Rozhodcovským súdom Slovenského futbalového zväzu, ktorý rozhodol, že sťažovateľ je povinný zaplatiť svojmu bývalému hráčovi dlžnú sumu;

- vo veci sp. zn. II. ÚS 824/2015 sťažovatelia AQUAPLAST, s. r. o., a [REDACTED] broja proti rozhodcovskému rozsudku Obchodného súdu – stáleho rozhodcovského súdu tvrdiac, že porušil ich základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Rozsudok ich zaviazal na zaplatenie, aj keď po povolení reštrukturalizácie malo byť rozhodcovské konanie podľa zákona prerušené;

- vo veci sp. zn. II. ÚS 782/2015 sťažovateľka po tom, čo Rozhodcovský súd v Bratislave po dohode účastníkov konanie zastavil, namieta, že nezaplatením trov tento súd porušil jej právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

II. senát 2. júla 2015 uznesením sp. zn. II. ÚS 432/2015 odmietol sťažnosť [REDACTED] proti priesťahom na Rozhodcovskom súde Slovenského futbalového zväzu. Ústavný súd tak urobil nielen preto, že v konaní nebolo namietané konečné rozhodnutie, ale uviedol

aj argumenty, že rozhodcovský súd nie je orgánom verejnej moci, čím naznačil svoje uvažovanie pred návrhom na zjednotenie právnych názorov. Pre úplnosť treba uviesť, že na ústavnom súde je ešte nerozhodnutých ďalších šesť podaní proti rozhodcovským súdom (Rvp 3044/2015, Rvp 8735/2015, Rvp 10696/2015, Rvp 12374/2015, Rvp 13047/2015, Rvp 14042/2015).

20. V nadväznosti na právne názory vyslovené v doterajších rozhodnutiach ústavného súdu o sťažnostiach proti postupu a rozhodnutiam rozhodcovských súdov považoval II. senát ústavného súdu v súvislosti s rozhodovaním o uvedených sťažnostiach a zvlášť sťažnostiach vedených pod sp. zn. II. ÚS 783/2015 a sp. zn. II. ÚS 824/2015 za potrebné zaujať stanovisko ku kľúčovému právnemu problému vyplývajúcemu z posudzovanej veci - Má ústavný súd právomoc rozhodovať o sťažnosti podľa čl. 127 ústavy proti postupu alebo rozhodnutiu rozhodcovského súdu?

21. Podľa čl. 127 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Ustanovenie § 51 ods. 1 zákona o ústavnom súde po novele zákonom č. 353/2014 Z. z. znie: „Účastníci konania sú sťažovateľ a orgán verejnej moci, proti ktorému sťažnosť smeruje.“ Toto ustanovenie urobilo explicitnou normu, o ktorej prítomnosti nikdy neboli doktrinálne ani judikatórne pochybnosti.

22. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu z ustanovenia čl. 127 v spojení s čl. 124 a čl. 2 ods. 2 a 3 ústavy a najnovšie z ustanovenia § 51 ods. 1 zákona o ústavnom súde vyplýva, že sťažnosťou podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je možné domáhať sa ochrany základných práv a slobôd proti takému rozhodnutiu, opatreniu alebo inému zásahu orgánu, ktorý má atribúty verejnej moci, ktorým tento autoritatívne zasiahol do právnej sféry sťažovateľa. Pokiaľ sťažovateľ namieta postup alebo rozhodnutie entity, ktorá verejnú moc nevykonáva, jeho sťažnosť je nezlučiteľná z hľadiska dodržania právomoci s čl. 127 ústavy (I. ÚS 76/02, I. ÚS 139/04, I. ÚS 57/04, IV. ÚS 459/2011).

23. II. senát ústavného súdu sa stotožňuje s charakteristikou rozhodcovského konania, že jeho podstata „*spočíva v mimosúdnom riešení sporov, pričom samotné rozhodcovské konanie je alternatívou konania pred všeobecnými súdmi, keď jeho významnými prednosťami oproti konaniu pred všeobecnými súdmi sú flexibilita a rýchlosť konania, jeho neformálnosť a nižšie trovy konania. Pri tomto konaní zákon počíta s minimálnymi zásahmi všeobecných súdov do výsledkov rozhodovacej činnosti rozhodcovských súdov, pretože v súlade s § 40 zákona o rozhodcovskom konaní možno tuzemský rozhodcovský rozsudok napadnúť žalobou na príslušnom všeobecnom súde len z taxatívne vymedzených dôvodov, ktoré spočívajú v dodržiavaní zákonnosti. Aj keď toto rozhodcovské konanie možno označiť za menej zložitú procedúru, než aká je vlastná konaniu pred všeobecnými súdmi, je v rámci neho nevyhnutné dodržiavať zásady spravodlivosti a zákonnosti.*“ (m. m. III. ÚS 95/2010, II. ÚS 173/2010).

24. II. senát ústavného súdu sa taktiež stotožňuje s názorom, že rozhodcovský súd nie je orgánom verejnej moci (III. ÚS 162/2011, I. ÚS 143/2013, I. ÚS 335/2010, I. ÚS 234/2013, III. ÚS 49/2014).

25. Na rozdiel od citovaných rozhodnutí sa však II. senát ústavného súdu prikláňa k názoru, že ak rozhodcovský súd nie je orgánom verejnej moci, nemožno jeho postup alebo rozhodnutia preskúmať v konaní podľa čl. 127 ústavy a prípadná sťažnosť proti postupu alebo rozhodnutiu rozhodcovského súdu je z hľadiska dodržania právomoci nezlučiteľná s čl. 127 ústavy.

26. Rozhodcovské konanie je inštitútom súkromného práva, v ktorom rozhodcovia ako osoby súkromného práva rozhodujú spory na základe súkromnoprávneho aktu účastníkov konania. Rozhodcom ani rozhodcovským súdom nie je formálne ani materiálne zverený výkon verejnej moci a z tohto dôvodu nemôžu byť pasívne legitimovaní v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ústavy.

27. II. senát ústavného súdu v tomto smere pripomína ustálenú judikatúru, podľa ktorej „*[n]a základe zmluvy súkromnoprávneho charakteru alebo rozhodcovskej doložky sa strany slobodne a vážne rozhodnú riešiť spory, ktoré medzi nimi vznikli alebo vzniknú*

v určenom zmluvnom alebo v inom právnom vzťahu. Uzavretím rozhodcovskej zmluvy alebo rozhodcovskej doložky sa strany dobrovoľne a vedomo vzdávajú práva na súdnu ochranu vykonávanú prostredníctvom všeobecných súdov a zverujú ju rozhodcovskému súdu, ktorý je súkromnoprávnou osobou, pretože ho nemožno vzhľadom na jeho účel a charakter bez ďalšieho zaradiť k orgánom verejnej moci. Ústavný súd konštatuje, že strany rozhodcovskej zmluvy si musia byť vedomé možných negatívnych dôsledkov svojho rozhodnutia uprednostniť riešenie medzi nimi vzniknutých sporov prostredníctvom súkromnoprávnej osoby – rozhodcovského súdu pred súdnym orgánom Slovenskej republiky, čím sa ich základné právo na súdnu ochranu v istom zmysle stáva okliešteným rozsahom vyplývajúcim, ako už bolo uvedené, z § 40 zákona o rozhodcovskom konaní“ (m. m. III. ÚS 335/2010, I. ÚS 143/2013, I. ÚS 234/2013).

28. Z uvedeného nevyplýva, že strany sa v rozhodcovskom konaní vzdávajú akýchkoľvek procesných záruk alebo akejkoľvek ingerencie orgánov verejnej moci. Zákonodarca vo viacerých ustanoveniach zákona o rozhodcovskom konaní zveril všeobecným súdom právomoc zasahovať do rozhodcovského konania (napr. pri ustanovení rozhodcu podľa § 8, pri rozhodovaní o námietke proti rozhodcovi podľa § 9, pri zániku funkcie podľa § 10 alebo pri rozhodovaní o právomoci podľa § 21).

29. Čo sa týka samotného rozhodcovského konania (pred meritórnym rozhodnutím), II. senát ústavného súdu sa tak v plnej miere stotožňuje aj so závermi I. senátu, podľa ktorého „[v]zhľadom na uvedený zmluvný základ vedenia rozhodcovského konania, a teda jeho rýdzo súkromnoprávny charakter, je vylúčená možnosť ústavného súdu zasiahnuť do vedenia rozhodcovského konania, a poskytnúť tak ochranu sťažovateľom označeným právam.“ (I. ÚS 143/2013, I. ÚS 234/2013).

30. Tento záver podľa názoru II. senátu ústavného súdu nespochybňuje ani skutočnosť, že rozhodcovský rozsudok je exekučným titulom v zmysle § 41 ods. 2 písm. d) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov. Je pravdou, že zákonodarca v rámci svojho uváženia priznal status exekučného titulu aktu osôb súkromného práva. To však bez ďalšieho neznamená, že dané

osoby súkromného práva sú orgánmi verejnej moci. Zo žiadneho ustanovenia zákona o rozhodcovskom konaní alebo iného predpisu nevyplýva, že zákonodarca zamýšľal zveriť rozhodcovským súdom výkon verejnej moci.

31. To neznamená, že označenie súkromnoprávneho aktu (rozhodcovského rozsudku) za exekučný titul je oslobodené od akejkoľvek verejnoprávnej kontroly alebo ingerencie. Túto kontrolu zákonodarca zveril všeobecným súdom v rámci konania o zrušenie rozhodcovského rozsudku podľa § 40 zákona o rozhodcovskom konaní, resp. v rámci exekučného konania podľa § 57 ods. 1 písm. l) Exekučného poriadku. Týmito mechanizmami sa zabezpečuje ochrana pred porušením určitých základných noriem aplikovateľných na rozhodcovské konanie. Z uvedeného však nevyplýva, že samotný rozhodcovský súd je (alebo sa momentom vydania rozhodcovského rozsudku stáva) orgánom verejnej moci. Právny poriadok Slovenskej republiky síce rozhodcovskému rozsudku pripisuje vlastnosť vykonateľnosti a zároveň je aj exekučným titulom, rozhodcovský súd však pri exekúcii na základe rozhodcovského rozsudku nemá žiadne verejnomocenské oprávnenia. Rozhodcovský rozsudok síce nadobúda najneskôr v kontexte exekučného konania verejnoprávny rozmer, v tomto procesnom štádiu však už rozhodcovský súd nevykonáva žiadne úkony. Ani prípadná exekúcia na základe rozhodcovského rozsudku tak neodôvodňuje záver, že rozhodcovský súd je orgánom verejnej moci. Aj notárske zápisnice o priamej vykonateľnosti nie sú rozhodcovskému rozsudku nepodobné z hľadiska exekúcie a nestávajú sa tým mocenskými aktmi.

32. K opačnému uvažovaniu môže pochopiteľne zvädzať materiálny prístup k interpretácii práva, ku ktorému sa ústavný súd hlási. Život práva prebieha medzi formálnosťou a materiálnosťou. Formálnosť, ba až formalizmus, majú v práve svoje funkčné a nenahraditeľné miesto. Formálnosť ostáva aj v dobe materiálnosti dôležitou vlastnosťou práva. V predmetných veciach však rozhodcovské súdy nie sú mocenskými telesami formálne, vlastne ani materiálne, ale iba zdanlivo materiálne.

33. Možno zhrnúť, že rozhodcovský súd ostáva súkromnoprávnou zmluvnou entitou v zásade autonómneho (nie heteronómneho) práva. Nie je to žiaden mocenský, vrchnostenský orgán zriadený zákonom, aký predpokladá ústava v čl. 143 [(1) *Sústavu*

súdov tvoria Najvyšší súd Slovenskej republiky a ostatné súdy (2) Podrobnejšiu úpravu sústavy súdov, ich pôsobnosť, organizáciu a konanie pred nimi ustanoví zákon.]. Nejde o mocenský orgán, ktorý je výrazom nedobrovoľného, nutného podriadenia sa moci ako prejavu zákonom zakázanej svojpomoci v právnom štáte, resp. štátneho monopolu donútenia, a nejde o demokraticky legitimovaný, normatívne ukotvený orgán verejnej moci ako súčasť permanentnosti výkonu moci (II. ÚS 191/2015 bod 59). Hoci ide v niektorých prípadoch o prirodzenú snahu ústavného súdu o férovosť, resp. materiálnosť (s vedomím zložitosti vzťahu verejného a súkromného v ére privatizácie moci), akokoľvek je príťažké prijať záver, že absenciou právnych prostriedkov nápravy alebo momentom vydania rozhodcovského rozsudku, vychádzajúc zo skutočnosti, že rozhodcovský rozsudok je exekučným titulom v zmysle § 41 ods. 2 písm. d) Exekučného poriadku, sa rozhodcovský súd potenciálne stáva pasívne legitimovaným v konaní podľa čl. 127 ústavy (III. ÚS 335/2010, I. ÚS 143/2013, I. ÚS 234/2013). Ak by sa prijala izolovane (bez ohľadu na vzťah k vyčerpaniu prostriedkov nápravy) téza o exekvovateľnosti, vydaním rozhodcovského rozsudku nemôže dochádzať k zmene charakteru rozhodcovského súdu. Ak bol rozhodcovský súd do tohto momentu charakterizovaný rýdzo súkromnoprávne, nemôže vydaním rozhodcovského rozsudku nadobudnúť status orgánu verejnej moci. Je pravdou, že zákonodarca v rámci svojho uváženia priznal status exekučného titulu aktu osôb súkromného práva, to však bez ďalšieho neznamena, že dané osoby súkromného práva sú orgánmi verejnej moci. Verejná moc môže zákonom urobiť exekučne vykonateľný aj súkromný akt, a tým sa tento nestane vrchnostenským individuálnym právnym aktom a jeho vydavateľ orgánom verejnej moci. Exekvovateľné sú aj zahraničné tituly, a to neznamena, že národný súd môže preskúmať počínanie telies, ktoré ich vydali.

34. Zákon o rozhodcovskom konaní je takpovediac mini-občianskym zákonníkom pre súkromný proces, ktorý dáva rámec pre vytvorenie súkromného procesného konania. Prieskum podľa § 40 zákona o rozhodcovskom konaní nie je inštančným prieskumom, ale posúdením, či súkromný subjekt – rozhodcovský súd, neporušil v súkromných vzťahoch zákonné ustanovenia, teda niečo ako posúdenie platnosti zmluvy v hmotnom práve. Rozhodcovský súd nie je „iným súdom“ podľa čl. 127 ústavy. Súd a „súd“ tu nie sú synonymá, ale homonymá. Pri iných súkromných súdoch, napríklad súdoch občianskych

združení či súdoch politických strán, ktoré nemajú takú estetickú podobu so štátnymi súdmi ako rozhodcovské súdy, tiež nie sú pochybnosti o ich súkromnej povahe (III. ÚS 15/09 – súd SDKÚ; *Ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia, ktorí boli v tomto konaní zastúpení kvalifikovaným právnym zástupcom, namietali porušenie základných práv a práv podľa označených článkov ústavy a dohovoru v sťažnosti postupom a rozhodnutiami orgánov politickej strany, teda právnickou osobou, ktorá verejnú moc nevykonáva, preto ich sťažnosť je nezlučiteľná ratione personae s čl. 127 ústavy*). Okrem tohto, perspektíva *reductio ad absurdum* nám napovedá, že ak by sme uznali čo i len minimum „mocenskosti“ rozhodcovských súdov, prichádzala by do úvahy zodpovednosť za škodu podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci v znení neskorších predpisov. Napokon, ingerencia ústavného súdu prijatím a vyhovením sťažnosti proti rozhodcovským súdom by poškodzovala druhú stranu rozhodcovského konania.

35. Skutočnosť, že zákon o rozhodcovskom konaní umožňuje ich mierny prieskum, je len vyvážením zákonodarcu medzi súkromnou autonómiou a „vyžarovaným“ základným právom na spravodlivý proces, a nerobí z nich riadne súdy akejsi nulte inštancie. Ako bolo uvedené, tento „prieskum“ nie je inštančným prieskumom, ale posúdením, či súkromný subjekt – rozhodcovský súd, neporušil v súkromných vzťahoch troch súkromných subjektov zákonné ustanovenia, teda niečo ako posúdenie platnosti zmluvy v hmotnom práve. Tento prieskum však tiež znamená, že účastníci konaní majú istý štandard ochrany a že zákonodarca jasne stanovil trajektóriu testovania týchto rozhodnutí, ktorá nemá byť narušovaná ústavným súdom.

36. Nad rámec predmetu konania ústavný súd uvádza, že jestvujú právne názory, že porušenie povinností rozhodcu by mohlo viesť k povinnosti nahradiť škodu účastníkovi (ide o delikátnu rovnováhu medzi občianskoprávnou zodpovednosťou a jurisdikčnou autonómiou; porov. Palková, R. *Zodpovednosť rozhodcu*. In: Husár, J. a kol. *Vybrané otázky zodpovednosti za škodu spôsobenú nesprávnym profesijným postupom*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, s. 141; dostupné na internete http://www.upjs.sk/public/media/1084/Zbornik_11.pdf, porov. v kontexte uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 5 Obdo 20/2011; uznesenie sp. zn. II. ÚS 432/2015). To je však

priestor pre všeobecné súdy, aby identifikovali, kto a za akých podmienok je povinný nahradiť škodu účastníkovi rozhodcovského konania.

- zahraničné súdy

37. II. senát ústavného súdu v tomto smere taktiež poukazuje na prax ústavných súdov iných štátov, ktoré – hoci rozhodcovské rozsudky taktiež považujú za exekučné tituly – nepripúšťajú ústavné sťažnosti proti týmto rozsudkom.

38. Ústavný súd Českej republiky v uznesení sp. zn. IV.ÚS 174/02 z 15. júla 2002 dospel k záveru, že Rozhodcovský súd pri Hospodárskej komore Českej republiky a Agrárnej komore Českej republiky *„nie je orgánom verejnej moci a teda ani jeho rozhodcovské nálezy nemôžu byť rozhodnutím orgánu verejnej moci. [...] Rozhodca nenachádza právo, ale tvorí (prípadne určuje, vyjasňuje, teda urovnáva) záväzkový vzťah v zastúpení strán. Jeho moc teda nie je delegovanou zvrchovanou mocou štátu, ale pochádza od súkromnej vlastnej moci strán určovať si svoj osud.“*. Sťažnosť proti rozhodcovskému rozsudku tak bola odmietnutá.

39. Podobne v uznesení sp. zn. IV. ÚS 435/02 z 22. októbra 2002 Ústavný súd Českej republiky konštatoval, že rozhodcovský súd *„bol ustanovený vôľou strán ad hoc a nemožno ho stotožňovať so senátom všeobecného súdu. Rozhodcovský súd je súkromnou osobou, ktorá je súdom len podľa názvu, nepatrí do sústavy súdov podľa zákona o súdoch, a nie je orgánom verejnej moci. Má povahu odbornej organizácie sprostredkujúcej služby pre osoby, ktorú chcú, aby rozhodca ich právny vzťah vyjasnil a napevno určil. Charakter rozhodcovskej činnosti je založený zmluvou delegujúcou vôľou strán a jej výsledok je činnosťou urovnávajúcou v zmysle § 585 obč. zák. Výsledok je potom kvalifikovanou formou záväzku a ako taký je tiež záväzný. [...] Je vynútiteľný z dôvodu vynútiteľnosti záväzku, ktorý bol rozhodcom v zastúpení strán uzatvorený. Z tohto hľadiska [rozhodcovský súd] nie je v konaní o ústavnej sťažnosti pasívne legitimovaný.“*. Aj v tomto prípade bola sťažnosť proti rozhodcovskému rozsudku odmietnutá.

40. K citovanej judikatúre sa v uznesení sp. zn. Pl. ÚS 37/08 z 28. januára 2009 prihlásilo v kontexte možnosti rozhodcovského súdu predkladať predbežnú otázku aj

plénium Ústavného súdu Českej republiky. Na základe uvedenej judikatúry Ústavný súd Českej republiky konzistentne odmieta všetky ústavné sťažnosti smerujúce proti postupu alebo rozhodnutiam rozhodcovských súdov (uznesenia Ústavného súdu Českej republiky III. ÚS 582/02 zo 16. decembra 2002, I. ÚS 263/03 z 25. septembra 2003, I. ÚS 339/02 z 26. januára 2004, III. ÚS 32/06 z 20. júla 2006, I. ÚS 483/07 zo 14. marca 2007, IV. ÚS 511/03 zo 4. decembra 2003, III. ÚS 2266/09 z 22. októbra 2009, III. ÚS 1425/09 z 13. augusta 2009, I. ÚS 2996/13 zo 14. októbra 2013, IV. ÚS 4594/12 zo 7. mája 2013, I. ÚS 2996/13 zo 14. októbra 2013, naposledy IV. ÚS 3184/14 z 21. januára 2015).

41. K identickému záveru dospel aj nemecký Spolkový ústavný súd, podľa ktorého rozhodnutia rozhodcovských súdov nepredstavujú akty verejnej moci, a preto nie sú preskúmateľné v konaní o ústavnej sťažnosti (BVerfG, 1 BvR 744/94 z 11. 5. 1994; BVerfG, 1 BvR 698/99 z 1. 7. 1999). Taktiež nemecká odborná literatúra potvrdzuje, že ústavná sťažnosť proti rozhodcovskému rozsudku je neprípustná, pretože nejde o akt verejnej moci; rozhodcovský rozsudok podlieha prieskumu v konaní o zrušenie rozhodcovského rozsudku a rozhodnutia všeobecných súdov v tomto konaní sú napadnuteľné ústavnou sťažnosťou, samotný rozhodcovský rozsudok však nie (Wieczorek, B. *Zivilprozessordnung und Nebengesetze: Grosskommentar*. De Gruyter: Berlín, New York, 1995, s. 471. Zöller, R., Geimer, R. *Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und den Einführungsgesetzen, mit Internationalem Zivilprozessrecht, Kostenammerkungen*, Otto Schmidt: Kolín, 1995, s. 2219).

42. II. senát ústavného súdu považuje citovanú judikatúru zahraničných súdov za relevantnú aj v kontexte práva Slovenskej republiky. Po prvé, právna úprava rozhodcovského konania je v mnohých štátoch veľmi podobná z dôvodu jednotiaceho vplyvu medzinárodných dohovorov (Newyorský Dohovor o uznaní a výkone cudzích rozhodcovských rozhodnutí, vyhláška ministra zahraničných vecí č. 74/1959 Zb., a Európsky dohovor o medzinárodnej obchodnej arbitráži, vyhláška ministra zahraničných vecí č. 176/1964 Zb.), ako aj Modelového zákona UNCITRAL o medzinárodnej arbitráži. Po druhé, pri výklade inštitútu ústavnej sťažnosti sú osobitne relevantné práve príklady krajín, ktoré poznajú ústavnú sťažnosť.

43. Pre úplnosť II. senát ústavného súdu taktiež poukazuje na podrobné rozpracovanie tunajších otázok v judikatúre Štátneho súdneho dvora (Staatsgerichtshof) Lichtenštajnského kniežatstva. Štátny súdny dvor v konaní o ústavnej sťažnosti proti rozhodcovskému rozsudku podrobne analyzoval charakter rozhodcovského konania, ako aj relevantnú nemeckú literatúru a dospel k záveru, že rozhodcovský rozsudok nepredstavuje rozhodnutie, resp. opatrenie verejnej moci, a preto nemôže byť napadnutý individuálnou ústavnou sťažnosťou (rozhodnutie Štátneho súdneho dvora StGH 2008/46 z 30. 6. 2008, taktiež citované v rozsudku Štátneho súdneho dvora StGH 2010/74 z 25. 10. 2010). Štátny súdny dvor ďalej dôvodil, že aj keby napadnutý rozhodcovský rozsudok predstavoval akt verejnej moci, nebola by ústavná sťažnosť prístupná z dôvodu nevyčerpania iných právnych prostriedkov, konkrétne žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku. Parížsky odvolací súd uznal právo na prístup súdu úpadcu, ktorý nemal na zaplatenie rozhodcovského súdneho poplatku proti veriteľom, a preto bolo rozhodcovské konanie zastavené (Cour d'appel Paris, 1e ch., Nov. 17, 2011, n° 09/24158). Je potrebné uviesť, že išlo o civilný súd v pozícii nášho § 40 zákona o rozhodcovskom konaní.

44. II. senát ústavného súdu si nie je vedomý toho, že by ústavné súdy iných štátov, ktorých inštitucionálne zaradenia a právomoci sú podobné Ústavnému súdu Slovenskej republiky, pripúšťali ústavné sťažnosti proti rozhodcovským rozsudkom. Jedinou výnimkou je Ústavný súd Chorvátskej republiky, ktorý v niekoľkých konaniach taktiež riešil otázku prípustnosti ústavnej sťažnosti proti rozhodnutiam rozhodcovských súdov, pričom ich prieskum v konaní o ústavnej sťažnosti v ojedinelých rozhodnutiach pripustil (rozhodnutia Ústavného súdu Chorvátskej republiky U-III-669/2003 z 27. 10. 2004 dostupný na www.codices.coe.int, U-III-3000/2007 z 15. 3. 2012). Nešlo však o jednotný názor celého súdu (opozitné rozhodnutie Ústavného súdu Chorvátskej republiky U-III-410/1995 zo 17. 11. 1999, ale najmä odlišné stanoviská vo veci U-III-669/2003 z 27. 10. 2004). Taktiež treba uviesť, že ústavný prieskum rozhodcovských rozsudkov sa v odbornej literatúre stretol s kritikou (Babic, D. Limits on Arbitration Outside Croatia: According to the Croatian Arbitration Act. 19. decembra 2011, dostupné na internete: <http://ssrn.com/abstract=1974413>).

45. V rámci exkurzu možno dodať, že prípustnosť tzv. *recurso de amparo*, inštitútu pripodobňovaného k ústavnej sťažnosti nemeckého typu je diskutovanou otázkou v Latinskej Amerike a Španielsku. Zdá sa pritom, že sudy viacerých štátov považujú tento typ mimoriadneho opravného prostriedku voči rozhodcovským rozsudkom za neprípustný (Peru, Španielsko, Kolumbia), zatiaľ čo v iných štátoch táto otázka nie je uzatvorená (Mexiko, Panama) alebo naopak, tento opravný prostriedok proti rozhodcovským rozsudkom považujú za prípustný (Venezuela) (de Alba Uribe, M. T. An Unusual Motion against Arbitration Awards in Latin America, 27. 6. 2013, dostupné na internete: <http://kluwerarbitrationblog.com/blog/2013/06/27/an-unusual-motion-against-arbitration-awards-in-latin-america/>). Vzhľadom na odlišnosti uvedených právnych poriadkov však dané úvahy neovplyvili na názor II. senátu ústavného súdu.

- praktické aspekty

46. II. senát ústavného súdu sa skôr na ilustráciu pozastavil aj nad praktickými aspektmi prípadného prieskumu rozhodcovských rozsudkov v konaní podľa čl. 127 ústavy. V doterajších konaniach o prieskume postupu alebo rozhodnutia rozhodcovských súdov konal ústavný súd so zriaďovateľom daného rozhodcovského súdu. Zhodou okolností však všetky rozhodcovské sudy, ktorých rozhodnutia alebo postup boli ústavným súdom do dnešného dňa preskúvané, boli stále rozhodcovské sudy (štvrtá časť zákona o rozhodcovskom súde). Stále rozhodcovské sudy však v praxi nie sú pravidlom a často v rozhodcovských konaniach rozhoduje ad hoc rozhodcovský súd. Takýto rozhodcovský súd nemá ani zriaďovateľa. Po vydaní rozhodcovského rozsudku sa funkcia rozhodcov končí (*functus officio*) a neexistuje tak „osoba“, s ktorou by ústavný súd v rámci prípadného prieskumu mohol konať.

47. S uvedenou komplikáciou súvisí aj otázka vrátenia veci na ďalšie konanie. Ak ústavný súd zruší rozhodcovský rozsudok vydaný ad hoc rozhodcovským súdom, nebude už zväčša existovať žiadna entita (či už s právnou subjektivitou, alebo bez právnej subjektivity), ktorej by bolo možné vec vrátiť na ďalšie konanie. V uznesení sp. zn. II. ÚS 432/2015 k tomu ústavný súd uviedol: „*Napokon možno uviesť, že aj z hľadiska*

procesnej komunikácie nie je rozhodcovský súd pre ústavný súd partnerom. Z tohto dôvodu sa ústavný súd vôbec nezaoberal, aký je stav napadnutého rozhodcovského konania.“

- ochrana účastníkov konania

48. Ústavný súd by nemohol ostať pokojný s vedomím, že účastníci nemajú v rozhodcovskom konaní žiadnu účinnú právnu ochranu, preto sa ďalej zaoberal aj otázkou, akým spôsobom vyžaruje cez zákony na rozhodcovské konanie právo na spravodlivý proces, teda ako sa v tomto zmysle na rozhodcovské súdy aplikuje čl. 46 ústavy a čl. 6 dohovoru, a teda či sa bez ďalšieho môžu dopustiť ich porušenia.

49. V literatúre sa, prirodzene, objavuje prevládajúci názor, že rozhodcovské súdy samotné nie sú viazané dohovorom (Bangert, J. Die Bindung privater Schiedsgerichte an Art. 6 Abs. 1 EMRK. In: Menschenrechte, Demokratie und Rechtsstaat – Liber amicorum Luzius Wildhaber, eds. Breitenmoser, S., Ehrenzeller, B., Sassóli, M., Stoffel, W., Wagner Pfeiffer, B. Zürich, St. Gallen 2007, s. 56 a tam citovaná literatúra; taktiež švajčiarska a anglická literatúra citovaná v Blackaby, N., Partasides, C., Redfern, A., Hunter, M. On International Arbitration, Fifth Edition, Oxford University Press: Oxford, 2007, s. 605). Európsky súd pre ľudské práva, resp. Komisia v minulosti judikovali, že slobodné uzatvorenie rozhodcovskej zmluvy zakladá vzdanie sa práv vyplývajúcich z čl. 6 ods. 1 dohovoru (rozsudok zo 4. 3. 1987 vo veci R. proti Švajčiarsku, č. 10881/84), ale že takéto vzdanie sa procesných práv je prípustné len vo vzťahu k niektorým právam, nie akýmkoľvek právam vyplývajúcim z čl. 6 ods. 1 dohovoru (rozhodnutie o odmietnutí z 23. februára 1999 vo veci Suovaniemi a ďalší proti Fínsku). Tu treba upozorniť, že Európsky súd pre ľudské práva nie je viazaný národným právom.

50. V kontexte dôvodov na zrušenie rozhodcovského rozsudku vymedzených v § 40 zákona o rozhodcovskom konaní by niektoré typy procesných väd, ktoré v konaní pred všeobecnými súdmi zakladajú porušenie základného práva na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, mohli byť dôvodom na zrušenie rozhodcovského rozsudku. Po ostatnej novele zákonom č. 336/2014 Z. z. účinnej od 1. januára 2015 bol do § 40 vnesený ďalší dôvod na zrušenie rozhodcovského rozsudku,

resp. podanie žaloby proti nemu, a to rozpor s *verejným poriadkom* [§ 40 ods. 1 písm. b) zákona o rozhodcovskom konaní znie: „*Tuzemský rozhodcovský rozsudok môže byť zrušený príslušným súdom ... na základe žaloby účastníka rozhodcovského konania podanej proti druhému účastníkovi rozhodcovského konania, ak súd zistí, že sú dôvody, pre ktoré by boli odopreté uznanie a výkon cudzieho rozhodcovského rozsudku aj bez návrhu účastníka podľa § 50 ods. 2 tohto zákona.*“; § 50 ods. 2 znie „*Súd príslušný na uznanie rozhodnutia, na výkon rozhodnutia alebo na exekúciu odoprie uznanie a výkon cudzieho rozhodcovského rozsudku aj bez návrhu účastníka konania, proti ktorému sa cudzí rozhodcovský rozsudok uplatňuje, ak zistí, že podľa právneho poriadku Slovenskej republiky nemožno predmet sporu riešiť v rozhodcovskom konaní alebo by jeho uznanie a výkon boli v rozpore s verejným poriadkom.*“]. Možno sa domnievať, že všeobecný súd by mohol ako súčasť tohto dôvodu považovať aj extrémne procesné vady. To je však priestor pre všeobecné súdy, resp. až takto sprostredkované pre ústavný súd. Čo sa týka ochrany zraniteľných osôb, spotrebiteľov, zákon č. 335/2014 Z. z. o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov dáva štátnym súdom ešte väčšiu možnosť vstupovať do rozhodcovského konania, a to vrátane hmotných otázok a vo veľkorysých lehotách. Priamo súčasťou zákona v prílohe 3 je aj vzor žaloby o zrušenie rozhodcovského rozsudku. Taktiež treba ešte spomenúť § 56 ods. 5 Exekučného poriadku, podľa ktorého „*súd povolí odklad exekúcie, ak povinný v lehote na podanie námietok proti exekúcii podá žalobu o zrušenie rozhodcovského rozsudku. Ak súd žalobu o zrušenie rozhodcovského rozhodnutia zamietne, po právoplatnosti rozhodnutia sa v exekúcii pokračuje. Ak súd žalobe vyhovie a rozhodcovské rozhodnutie zruší, súd exekúciu podľa tohto zákona zastaví.*“.

51. II. senát ústavného súdu pripomína, že rámec rozhodcovského konania je formulovaný v napätí medzi cieľom dosiahnuť vecne správne rozhodnutie a cieľom dosiahnuť finálne rozhodnutie (Abedian, H. *Judicial Review of Arbitral Awards in International Arbitration - A Case for an Efficient System of Judicial Review*, 28 *Journal of International Arbitration*, 553, 554, č. 6, 2011; Park, W.W. *Why Courts Review Arbitral Awards*, In: *Festschrift für Karl-Heinz Böckstiegel*, hrsg. Von Robert Briner, L. Yves Fortier, Klaus Peter Berger, Jend Bredow, Köln u.a. 2001, s. 595 a nasl., dostupné na

internete: <http://www.williamwpark.com/documents/Why%20Courts%20Review%20Awards.pdf>). Na jednej strane štát trvá na určitej miere prieskumu rozhodcovských rozsudkov, v rámci ktorej dochádza – v rozsahu tohto prieskumu – k obmedzenému prieskumu a zrušeniu nesprávnych rozhodnutí, na druhej strane by príliš rozsiahly prieskum rozhodcovských rozsudkov spochybňoval rýchlosť a finalitu riešenia sporov, ktorá je jednou z hlavných výhod rozhodcovského konania (III. ÚS 95/2010, II. ÚS 173/2010).

52. Legislatívny rámec nastavenia rovnováhy medzi týmito protikladnými princípmi je vecou zákonodarcu a ústavný súd do nej, pokiaľ nie je ústavne neudržateľná, nemá dôvod zasahovať mimo rámca konania o súlade (porov. PL. ÚS 14/2010). Zákonodarca vyvážil úpravou v § 40 a vôbec v celom zákone ústavné hodnoty a prijímanie sťažností by bolo vlastne obchádzaním zákona. Tak isto nie je dôvod, aby ústavný súd v tomto konaní poskytoval výklad taxatívne vymedzených dôvodov na zrušenie rozhodcovského rozsudku ustanovených v § 40 ods. 1 zákona o rozhodcovskom konaní.

53. Vec sa javí tým spôsobom, pričom však toto nemá byť vyslovene ústavnokonformný výklad, že niektoré závažné procesné vady podobné tým, ktoré chráni základné právo na spravodlivý proces, sú chránené dôvodmi na zrušenie rozhodcovského rozsudku podľa § 40 zákona o rozhodcovskom konaní.

54. Ak teda na chvíľu pozabudne na súkromný charakter rozhodcovských súdov, tak sťažovateľ z povahy veci vždy bude mať k dispozícii iný účinný právny prostriedok, v dôsledku čoho by sťažnosť podľa čl. 127 ústavy bola v konečnom dôsledku neprípustná. Právo podať sťažnosť podľa čl. 127 ústavy proti rozhodnutiu všeobecných súdov v rámci konania o zrušenie rozhodcovského rozsudku ostáva, samozrejme, (po vyčerpaní iných právnych prostriedkov) zachované.

55. Ako bolo uvedené (bod 36), ústavný súd nevylučuje, že škody spôsobené v rozhodcovskom konaní, a to nielen finálnym rozhodnutím, sú žalovateľné tak, že zúčastnené subjekty (ide o delikátnu rovnováhu medzi občianskoprávnou zodpovednosťou a jurisdikčnou autonómiou) by mohli byť odporcami v civilnom konaní o náhradu škody

(porov. v kontexte uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Obdo 20/2011). To je však priestor pre všeobecné súdy.

56. Prijímanie sťažností je tiež neférové voči druhej, úspešnej strane rozhodcovského sporu. Ústavný súd sa prijímaním týchto sťažností stáva akýmsi všeobecným, snád dovolacím súdom (v režime zmätočných dôvodov podľa § 237 Občianskeho súdneho poriadku), ktorý v lepšom prípade rieši len procesné pochybenia. Ústavný súd tým môže narúšať aj takpovediac komunitný charakter niektorých odvetví, kde je rozhodcovské konanie tradične prirodzené, akými sú napríklad prostredie športu a *lex sportiva* (II. ÚS 432/2015). Pre ilustráciu možno uviesť, že nikto by neuvažoval, že správnu žalobou možno žalovať súkromný subjekt. Ako je správna žaloba univerzálnou ochranou proti verejnej správe, tak je ústavná sťažnosť univerzálnou ochranou proti justícii a exekutive (II. ÚS 50/2010 bod 21). Skutočnosť, že väčšina ústavných sťažností smeruje proti súdom, nemôže viesť k zotrvačnosti, a tak k nerozlišovaniu, že ide len o súdy verejné, ktoré treba odlišovať od súdov súkromných.

57. Možno teda zhrnúť, že právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach proti postupu alebo rozhodnutiam rozhodcovských súdov je vylúčená z povahy veci, keďže rozhodcovské súdy nie sú orgánmi verejnej moci. Účinným (hmotným) právnym prostriedkom proti rozhodcovským rozsudkom je vždy žaloba o zrušenie rozhodcovského rozsudku podľa § 40 zákona o rozhodcovskom konaní. Perspektívou subsidiarity možno uviesť, že ústavný súd môže mať vplyv na rozhodcovské konanie len prostredníctvom prieskumu rozhodnutí štátnych všeobecných súdov konajúcich o zrušení rozhodcovských rozsudkov (porov. tiež nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 3227/07, ktorým boli preskúmané takéto rozhodnutia všeobecných súdov, ale odmietnuté preskúmanie rozhodcovského rozhodnutia). Vzhľadom na už uvedené zaujal II. senát právny názor, ktorý možno vyjadriť touto právnou vetou:

„Ústavný súd Slovenskej republiky nemá právomoc rozhodovať o sťažnostiach proti postupu alebo rozhodnutiu rozhodcovských súdov.“

Plénum ústavného súdu citovaný návrh stanoviska na zjednotenie odchylných právnych názorov schválilo, a preto je uvedené vo výroku tohto uznesenia. Väzbu „postup a rozhodnutie“ vo výroku zvolil ústavný súd podľa zaužívanej výrokovej konvencie, a nie doslovne podľa zákona, ktorý hovorí o rozhodnutí a zásahu.

Senáty ústavného súdu budú v zmysle § 6 poslednej vety zákona o ústavnom súde pri rozhodovaní v ďalších obdobných veciach viazané týmto uznesením ústavného súdu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. novembra 2015